
Р. С. Чеботарьов,
академік АСГН БРСР

О. О. Шевцов, Л. Н. Заскінд,
кандидати ветеринарних наук

Л. Ф. Павлова,
ветлікар
(кафедра паразитології)

ПАРАЗИТОФАУНА ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН СКВИРСЬКОГО РАЙОНУ, КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сквирський район, Київської області, розташований у зоні Лісостепу. У районі є 22 колгоспи, один радгосп, відгодівельний пункт, дослідне поле, а також підсобні господарства різних установ і підприємств.

Паразитологічна ситуація в районі до проведення нами досліджень була недостатньо вивчена.

За даними ветеринарної звітності, за роки до проведення досліджень у районі було зареєстровано лише 18 інвазійних захворювань (головним чином в результаті патологоанатомічного розтину).

Прижиттєва діагностика паразитозів недооцінювалась ветеринарними працівниками, а без знання паразитологічної ситуації в господарствах неможливо ефективно боротися з інвазійними захворюваннями.

З метою вивчення паразитологічної ситуації в районі співробітники кафедри паразитології, автори даної праці, а також студенти IV курсу ветеринарного факультету УАСГН в липні 1958 р. дослідили у 22 колгоспах, радгоспі і дослідному полі всі види сільськогосподарських тварин, провівши близько двох тисяч лабораторних досліджень, здійснивши розтин 49 загинилих та забитих тварин. Крім цього, була досліджена велика кількість дощових черв'яків, жуків-копробіонтів, молюсків та безхребетних на зараженість їх личинками гельмінтів.

Вивчали також статистичні дані про захворюваність інвазійними хворобами і смертність від них сільськогосподарських тварин.

В результаті проведеної роботи було виявлено 41 інвазійне захворювання, з них 23 — вперше на території даного району.

Майже в усіх колгоспах району і радгоспі виявили фасціольоз великої рогатої худоби і овець, а в бригаді № 1 колгоспу ім. Свердлова (с. Самгородок) і фасціольоз коней.

Більш високу екстенсивність і інтенсивність фасціольозної інвазії спостерігали у корів і овець, яких випасали на низинних ділянках, по берегах річок, поблизу струмків і каналів.

При дослідженні туш великої рогатої худоби, яка належала колгоспникам сіл Домантовка, Кононовка, Селезенівка, Слобода, Самгородок, виявлено, що всі тварини були заражені фасціольозом.

Слід відзначити, що влітку при копрологічному дослідженні жуйних ми знаходили порівняно невелику кількість яєць фасціол, тому що в цей період фасціоли виділяють у зовнішнє середовище невелику кількість яєць порівняно із зимово-весняним періодом.

Доказом цього є те, що при огляді на Сквирський бойні семи туш великої рогатої худоби віком від двох до семи років була встановлена 100-процентна зараженість їх фасціолами з наявністю в жовчних ходах великої кількості статевозрілих фасціол.

При дослідженні вмісту жовчного міхура і прямої кишки від забитих тварин яйця фасціол були знайдені (в невеликій кількості) в жовчі у шести голів великої рогатої худоби і у фекаліях лише чотирьох тварин.

Певний інтерес являє знаходження в липні яєць фасціол у фекаліях телят 5—6-місячного віку, які належать колгоспу «Прогрес» (с. Каленна), що, безперечно, вказує на зараження тварин личинками фасціол у випасний сезон 1958 р. і досягнення статевозрілої стадії гельмінтами, для чого потрібно було, очевидно, кілька місяців. Поїння молодняка великої рогатої худоби провадилось із стоячих водойм, випас — по балках та заболочених місцях.

Виявлення фасціологенних вогнищ і дослідження прісноводних моллюсків *Galba truncatula* показали, що останні в більшості випадків були заражені в значній мірі личинковими стадіями фасціол, а фасціологенні вогнища займали, головним чином, суміжні ділянки випасів поблизу місць поїння або безпосередньо на території населених пунктів (колгосп «Дружба», с. Терешки, та ін.).

Територія району багата місцями, сприятливими для розвитку малого ставковика.

За недостатністю випасних угідь худобу часто випасають по берегах водойм, внаслідок чого вона вступає в контакт з фасціологенними вогнищами.

Значна частина худоби особистого користування не підлягає плановим дегельмінтизаціям, в результаті чого вона стає джерелом виникнення фасціологенних вогнищ.

Зараженість жуйних фасціолами в районі за останні роки не зменшується. На ефективності протифасціольозних заходів негативно відбивається недооцінка практичними ветеринарними працівниками району ролі фасціологенних вогнищ у поширенні фасціольозу, біотермічного незараження гною та ін.

Велика рогата худоба в господарствах району заражена й іншими інвазіями. Із стронгілат найчастіше зустрічалися види з родини *Trichostongonyidae* (нематодируси).

У деяких колгоспах телята хворіли на неоаскаридоз з вираженими клінічними ознаками захворювання (колгосп ім. Ватутіна, с. Пустоварівка, та ін.), а також на кокцидіоз, балантидіоз, стронгілоїдоз.

Деякі ферми великої рогатої худоби були неблагополучні на парамфістоматоз, трихоцефальоз.

Такі колгоспи, як ім. Куйбишева (с. Тарасівка), ім. Сталіна (с. Малі Єрчики) та інші, були неблагополучні на монізіоз, трихоцефальоз.

В усіх колгоспах і радгоспі у овець були виявлені кокцидії.

У свиней широко поширеними гельмінтозами були езофагостоматоз, балантидіоз, аскаридоз та ін.

Найбільш висока екстенсивність та інтенсивність езофагостоматозної інвазії відзначена в колгоспах ім. 1 Травня (с. Тхорівка) — до 961 яйця езофагостом в трьох каплях; «Прогрес» (с. Каленна) — до 600 яєць в трьох каплях; «Червона нива» (с. Токарівка) — до 450 яєць в трьох каплях.

В більшості колгоспів у свиней були відмічені аскаридоз, трихоцефальоз, кокцидіоз, стронгілоїдоз.

В числі інших інвазійних захворювань свиней реєструвались гонгіло-нематоз і трихінельоз.

Коні в усіх колгоспах, радгоспі і дослідному полі були заражені стронгілятозами.

Найбільш висока інтенсивність стронгілятозної інвазії відзначена у коней колгоспів ім. Ватутіна (с. Пустоварівка), ім. Щорса (с. Кононовка), «40 років Жовтня» (с. Мовчанівка) та інших і радгоспу ім. Сталіна.

Майже в усіх колгоспах зареєстрований параскаридоз у молодняка, а також оксироз у коней різних вікових груп з клінічними ознаками захворювання в літній період.

Досить поширений в районі стронгілоїдоз лошат 3—6-місячного віку. Клінічні ознаки захворювання у лошат відзначено в колгоспах «Прогрес» (с. Каленна), «Більшовик» (с. Антонів) і ін.

Інколи у коней виявляли балантидії.

У порівнянні з іншими видами ссавців кролівництво в районі недостатньо розвинене. Всі досліджені кролі були інвазовані кокцидіями.

У більшості колгоспів району птицю різних вікових груп і видів утримують разом із значним порушенням зоогігієнічних вимог. Все це призводить до поширення інвазійних та інших захворювань, а також до загибелі молодняка птиці.

Кури в усіх колгоспах були заражені аскаридіозом, кокцидіозом. Рідше спостерігали у курей і курчат капіляріїдози, гетеракідоз, цестодози, давенеоз.

Гуси майже в усіх колгоспах є носіями дрепанідотеній, амідостом, рідше — гангулетеракісів, гіменолепідід.

Серед качок найчастіше відмічали гіменолепідози, в окремих колгоспах — ехіностоматидози, нотокотилідози, гангулетеракідоз.

Жуки-копробіонти, зібрані на фермах колгоспів, нерідко були заражені личинками гонгілоном.

Кількість собак в населених пунктах району значна, але повного їх обліку не ведеться, планові дегельмінтизації не проводяться.

В районі незадовільно ведеться боротьба з бродячими собаками, які є основним джерелом зараження великої рогатої худоби і свиней ехінококами, ценурусами і тонкошийним цистоцерком.

Інвазійні захворювання сільськогосподарських тварин викликаються не лише одним збудником, але й цілим комплексом збудників (паразитоценозом).

Паразитоценози мають відмінні особливості у тварин як різних видів, так і різних вікових груп одного виду.

Копрологічними дослідженнями, проведеними у липні 1958 р., виявлені такі паразитоценози.

1. У телят віком від 1 місяця до 1 року (7 голів), які належать колгоспу «Червоний лан» (с. Горобіївка):

стронгіляти + кокцидії	43,0%;
негативний	28,5%;
стронгіляти + балантидії	14,3%;
балантидії + кокцидії	14,2%;

E = 71,5%; 2 види — 100%.

2. У телиць 1956 р. народження (8 голів), які належать колгоспу ім. Жданова (с. Золотуха):

стронгіляти + балантидії	50,0%;
стронгіляти	37,5%;
стронгіляти + фасціоли	12,5%;

E = 100%; 1 вид — 37,5%; 2 види — 62,5%.

3. У корів (9 голів), що належать колгоспу ім. Ватутіна (с. Пустоварівка):

стронгіляти + балантидії	66,7%;
стронгіляти	22,2%;
стронгіляти + неоаскариди	11,1%

E=100%; 1 вид — 22,2%; 2 види — 77,8%.

4. У ягнят віком до 1 року (12 голів), які належать колгоспу ім. Куйбишева (с. Тарасівка):

стронгіляти + нематодируси + диктіокаулюси + + стронгілоїди	16,7%;
стронгіляти + нематодируси + диктіокаулюси + стронгілоїди + кокцидії	8,3%;
стронгіляти + нематодируси + диктіокаулюси + + кокцидії	8,3%;
диктіокаулюс + стронгілоїди	8,3%;
нематодируси + диктіокаулюс + стронгілоїди	8,3%;
стронгіляти + диктіокаулюс	8,3%;
стронгіляти + стронгілоїди	8,3%;
стронгіляти + нематодируси	8,3%;
нематодируси + диктіокаулюси	8,4%;
диктіокаулюси + кокцидії	8,4%;
коксидії	8,4%;

E=100%; 1 вид — 8,4%; 2—5 видів — 91,6%.

5. У молодняка овець віком від 4 місяців до 1,5 року (15 голів), який належить колгоспу ім. XX з'їзду КПРС (с. Ями):

стронгіляти	46,7%;
стронгіляти + нематодируси	26,7%;
стронгіляти + монієзії	13,2%;
стронгіляти + фасціоли	6,7%;
стронгіляти + монієзії + фасціоли	6,7%;

E = 100%; 1 вид — 46,7%; 2—3 види — 53,3%.

6. У поросят віком 2—3 місяці (29 голів), які належать колгоспу «Більшовик» (с. Антонів):

езофагостоми + аскариди	48,3%;
езофагостоми + балантидії	17,2%;
езофагостоми + стронгілоїди	17,2%;
езофагостоми + аскариди + стронгілоїди	17,2%;

E = 100%; 1 вид — 0%; 2—3 види — 100%.

7. У поросят віком 2—4 місяці (29 голів), які належать колгоспу ім. Сталіна:

езофагостоми + аскариди	50%;
езофагостоми + стронгілоїди	20%;
езофагостоми + трихоцефали + кокцидії	5%;
езофагостоми + балантидії	5%;
аскариди + балантидії	5%;
езофагостоми	5%;
негативний	10%;

E = 90%; 1 вид — 5,6%; 2—3 види — 94,4%.

8. У дорослих свиней (15 голів), які належать радгоспу ім. Сталіна:

езофагостоми + кокцидії	33,3%;
езофагостоми + кокцидії + балантидії	20,0%;

езофагостоми	20,0%;
езофагостоми + аскариди + трихоцефали	6,6%;
езофагостоми + балантидії	6,7%;
езофагостоми + аскариди	6,7%;
езофагостоми + аскариди + кокцидії	6,7%;

Е = 100%; 1 вид — 20%; 2—3 види — 80%.

9. У молодняка коней віком від 5 місяців до 2 років (11 голів), який належить радгоспу ім. Сталіна:

стронгіляти	7,3%;
стронгіляти + параскариси	9%;
стронгіляти + параскариси + стронгілоїди	9%;
стронгіляти + балантидії	9%;

Е = 100%; 1 вид — 73; 2—3 види — 27%.

10. У дорослих коней (10 голів), які належать колгоспу ім. Ватутина (с. Пустоварівка):

стронгіляти	80%;
стронгіляти + параскариси	20%;

Е = 100%; 1 вид — 80%; 2 види — 20%.

З наведених даних видно, що паразитоценози найбільш поширені у свиней, а також у великої і дрібної рогатої худоби.

Паразитози часто є причиною загибелі тварин, зниження їх продуктивності, а також відставання в рості і розвитку молодняка, що ми спостерігали в ряді обстежених господарств.

Ветеринарні працівники часто діагностують гастроентерити, як незаразні захворювання. В той же час дійсною причиною таких захворювань нерідко є збудники паразитозів. Тому питома вага паразитозів у ветеринарній статистиці, на нашу думку, занижена.

Ветеринарні працівники колгоспів, державної ветеринарної служби району повинні докорінно перебудувати роботу по діагностиці інвазійних захворювань і організації боротьби з ними.

Резюме

В июле 1958 г. в 22 колхозах и ряде других хозяйств Сквирского района, Киевской области, было проведено изучение паразитологической ситуации. Обследованию подвергались все виды сельскохозяйственных животных. Исследовано было около двух тысяч проб фекалий, вскрыто 49 павших и забитых животных. Обследовано большое количество промежуточных хозяев — моллюсков, жуков-копробионтов и других беспозвоночных с целью выяснения зараженности их личиночными стадиями гельминтов.

Во всех колхозах, совхозах и опытном поле найдены у жвачных и свиней стронгиляты; у лошадей — стронгилята, оксиурата и гастрофилюсы.

В большинстве колхозов обнаружены у свиней, лошадей, кур и собак аскарида-ты; у крупного и мелкого рогатого скота — фасциолы, кокцидии, балантидии.